

Ludwig von Mises

(celá kniha je dostupná on-line na <http://www.mises.org/nsande.asp>)

"Lze tak bez nadsázky tvrdit, že inflace je nepostradatelný intelektuální prostředek militarismu. Bez ní by byly dopady války zřetelné mnohem rychleji a pronikavěji, válečné vyčerpání by se tedy dostavilo mnohem dříve."

Válečné náklady ekonomiky a inflace

(přeložil Milan Zíka)

1

Ztráty, které národní hospodářství utrpí v období války se skládají z několika částí. Kromě vyloučení z mezinárodního obchodu jsou to ztráty ze zničení zboží vojenskými akcemi, ze všeobecné válečné spotřeby a ze ztrát způsobených odchodem pracovních sil ze svého civilního zaměstnání do armády. Další hospodářské ztráty spojené s úbytkem pracovních sil se projeví tak, že se natrvalo sníží počet pracujících o počet padlých. Navíc ti, co přežijí budou méně zdatní následkem válečných zranění, podstoupených strastí, nemocí a nekvalitní stravy. Tyto ekonomické ztráty jsou jen nepatrně sníženy skutečností, že válka zapůsobí jako dynamický faktor a podnítí společnost ke zlepšení výrobních technik. Ani zaměstnávání jinak nezaměstnaných žen a dětí za odvedené, zvýšený počet odpracovaných hodin za války a úspory vyvolané snížením spotřeby stále nepřeváží fakt, že hospodářství nakonec vyjde z války se značným snížením svého bohatství. Z ekonomického hlediska jsou válka nebo revoluce vždy negativní událostí, ledaže by hospodářské výsledky a zlepšení produkce po válce mohly ve své hodnotě kompenzovat ztráty války. Socialista, který je přesvědčen, že socialistický řád uspořádání společnosti znásobí produktivitu ekonomiky, by se měl alespoň trochu zamyslet nad tím, jaké budou náklady společenské revoluce.

2

Ale i válka, jakkoliv je nevýhodná pro světové hospodářství, může obohatit jednotlivé národy nebo státy. Válka může být výhodná pro ty vítězné státy, které dokáží uvalit na poražené státy takové břemeno, jež využijí ve svůj prospěch tím, že pokryjí své válečné náklady a ještě navíc získají. Militaristická idea je založena na víře, že válečné zisky jsou možné a trvalé. Člověka, který věří tomu, že lze získat chléb snadněji vedením války než prací, jde jen těžko přesvědčit, že Bohu je milejší, když člověk křivdu strpí, než když ji sám spáchá. Myšlenku militarismu lze vyvrátit. Když ji ovšem člověk nedokáže vyvrátit působením na etické faktory, nepodaří se mu ani přesvědčit silnější stranu, aby se vzdala použití síly.

3

Pacifistická argumentace zachází příliš daleko tím, že jednoduše popírá myšlenku, že lidé mohou válkou získat. Kritika militarismu musí začít položením otázky, zda se vítěz může zcela spolehnout na svou trvalou sílu, nebo zda se má obávat své porážky silnějším soupeřem. Militaristé se mohou bránit proti těmto námitkám pouze tím, že svou argumentaci založí na předpokladech nezměnitelného rasového původu. Členové „vyšší“ rasy, kteří jednají v souladu s pacifistickými principy mezi sebou, drží pevně pospolu proti „nižší“ rase tak, že usilují o její podmanění se snahou zajistit si na věčnost svou převahu. Avšak mohou vyvstat rozdíly mezi členy „vyšší“ rasy, které povedou k tomu, že část jejích členů se připojí k „nižší“ rase v boji proti zbytku rasy „vyšší“. Tato možnost ukazuje nebezpečí militarismu pro všechny strany. Opustíme-li předpoklad stálosti rasového charakteru a začneme-li zvažovat možnost, že by rasa dříve silnější mohla být překonána rasou dříve slabší, pak evidentně každá strana musí zvážit možnost vystavení se souboji, ve kterém může být poražena. Za těchto předpokladů je ale militaristická teorie neudržitelná. Neexistuje proto jistota válečných zisků. Idea militarismu vede ke stálému boji, který ničí blahobyt tak, že i vítěz nakonec získává méně, než by získal v situaci pacifismu.

4

V každém případě člověk ani nemusí mít přílišný ekonomický přehled aby rozpoznal, že válka přináší ničení zboží a utrpení. Každému bylo při začátku války jasné, že škodlivě přeruší celý obchodní život. A v Německu a Rakousku na začátku srpna 1914 hleděli lidé do budoucna se strachem. Kupodivu to ale vypadalo, že se vše vyvíjí jinak. Namísto očekávané krize přišlo období dobrých obchodů, namísto poklesu přišel boom. Lidé zjišťovali, že válka přináší prosperitu. I před válkou naprosto mírově smýšlející obchodníci, kterým byl vyčítán přílišný strach z vypuknutí války, se tak s válkou začali smířovat. Najednou neexistovalo neprodejně zboží, podniky, které dlouhé roky hospodařily se ztrátou, začaly vykazovat zisky. Nezaměstnanost naproti všem pesimistickým předpokladům v prvních dnech a týdnech války úplně zmizela a mzdy začaly růst. Celá ekonomika se jevila jako radostně rostoucí. Záhy se také objevily autoři, kteří se pokoušeli objasnit příčiny tohoto růstu. – 10

5

Lidé bez předsudků samozřejmě nemohli pochybovat o tom, že válka opravdu nemůže přivodit ekonomický růst, přinejmenším ne přímo, neboť růst bohatství nikdy nemůže vzniknout ničením zboží. Jen málokdo by nemohl porozumět tomu, že válka přináší možnosti prodeje zboží všem výrobcům zbraní, munice a armádního vybavení všeho druhu. Avšak to, co vykazují tito výrobci jako svůj zisk, je na druhou stranu vyváženo ztrátami v jiných odvětvích ekonomiky. Tím nejsou opravdové hospodářské ztráty způsobené válkou dobře viditelné. Válečná prosperita je tedy stejná prosperita, kterou s sebou přináší zemětřesení nebo epidemie. Zemětřesení přináší skvělé příležitosti pro stavební dělníky, stejně jako cholera dá práci mnoha lékařům, lékárníkům a samozřejmě pohřebním ústavům. Přesto v tom nikdo

nevidí důvod oslavovat zemětřesení nebo epidemii cholery jako stimuly vzniku pracovních příležitostí, navíc ve všeobecném zájmu.

6

Ze skutečnosti, že válka vede k velkým ziskům zbrojního průmyslu, se mnoho autorů začalo domnívat, že válka je ve své podstatě způsobena machinacemi zainteresovaných skupin ze zbrojního průmyslu. Tento pohled však nevychází vůbec ze skutečného chování zbrojního a těžkého průmyslu. Ano, ti nejaktivnější stoupcí imperialistické politiky se nacházeli nepochybně v Německu. Ne však v průmyslových kruzích, ale byli to intelektuálové, především úředníci a učitelé. Finanční prostředky na válečnou propagandu však přicházely před i během války především ze zbrojního průmyslu. Zbrojní průmysl ale způsobil vznik militarismu a imperialismu asi stejně jako alkoholový průmysl způsobuje alkoholismus nebo nakladatelství způsobují vznik brakové literatury. Nabídka zbraní nevyvolává poptávku po nich, spíše je to naopak. Čelní představitelé zbrojního průmyslu nejsou sami o sobě krvežízniví, jde jim pouze o vydělání peněz. Produkuje děla a zbraně, protože poptávka po nich existuje, stejně tak jako by vyráběli jakékoliv jiné statky pro období míru, kdyby s nimi mohli udělat lepší obchod než se zbraněmi za války. – 11

7

Tyto skutečnosti by se jistě brzy rozšířily a lidé by si rychle uvědomili, že válečný boom je ve skutečnosti výhodný jen pro určitou malou část populace zatímco ekonomika jako celek den za dnem chudla. Bylo by tomu tak, kdyby však inflace nevytvořila okolo těchto záležitostí neproniknutelný závoj, jež lze prohlédnout pouze způsobem myšlení, kterého nás etatismus zbavil.

8

Abychom porozuměli významu inflace, odmysleme si nejprve všechny okolnosti válečného hospodářství. Představme si stát, který se zapřísáhne pomoci svým financím vydáním papírových bankovek. Je jasné, že vytištěním peněz (když zanedbáme nepatrné množství statků získaných z neutrálních cizích zemí jako následek stažení zlata z oběhu a jeho vývozu) v žádném případě nevzrostly materiální a lidské prostředky k vedení války. Vytisknutím papírových peněz nebylo vyrobeno ani o jedno dělo, ani o jeden granát více, než by mohlo být vyrobeno bez tisku těchto nových peněz. Válka je koneckonců vedena výrobky pořízenými za peníze, nikoli těmito penězi samotnými. Ve výrobě válečných výrobků vůbec nezáleželo, zda množství peněz získaných za tyto výrobky bylo větší či menší.

9

Válka způsobila značné zvýšení poptávky po penězích. Mnoho subjektů bylo donuceno zvýšit objem své hotovosti. Důvodem bylo rozšíření hotovostních plateb, které vystřídal dříve hojně financování dlouhodobými úvěry. Došlo též ke zhoršení obchodních vztahů a zvýšení nejistoty. To vše přispělo ke změně celé struktury platebního systému. Mnohé nově vzniklé válečné úřady, jejichž sféra působnosti se zvětšila spolu s rozšířením peněžního oběhu centrálních mocností do okupovaných zemí přispěly ke zvýšení poptávky po penězích. Tento růst poptávky po penězích způsobil zvyšování jejich hodnoty, tedy zvětšování kupní síly peněz, což směřovalo proti opačné tendenci rozpoutané zvýšenou emisí bankovek.

10

Nemělo by až tak velký význam zabývat se takovou novou emisí bankovek, která by nebyla přesáhla výši, kterou ekonomika byla schopna absorbovat díky válečnému zvýšení poptávky po penězích, jež by pouze vyrovnala pohyby v kupní síle měny. Ve skutečnosti však bylo

množství vydaných bankovek daleko větší. Čím déle válka trvala, tím více státní správa zaměstnávala tiskárny tiskem peněz. Následky, které tato situace způsobila, popisuje kvantitativní teorie. Ceny všech statků a služeb, společně s cenami všech zahraničních směnek stoupaly.

11

Snižování hodnoty peněz zvýhodňovalo všechny dlužníky a naopak poškozovalo věřitele. To nicméně nevyčerpává společenské příznaky změny hodnoty peněz. Cenový růst, způsobený růstem množství peněz v ekonomice, se neprojeví najednou v celém hospodářství a u všeho zboží a služeb. Tento proces nastává pozvolna a nerovnoměrně. Nejdříve ovlivní jednotlivé ekonomické subjekty a jednotlivá odvětví výroby. Poptávka začne růst jen po určitém druhu zboží, čímž dojde ke zvýšení jeho ceny a teprve později dojde k růstu cen i u ostatního zboží. „Během emise bankovek“ říkají Auspitz a Lieben, „se dodatečné prostředky v oběhu budou hromadit v rukou pouhého zlomku populace, např. v rukou dodavatelů a výrobců válečného materiálu. Tudíž vzroste poptávka těchto lidí po různém zboží, a tím i jeho prodeje a poté ceny. To platí především u luxusního zboží. Tímto se zlepší situace výrobců tohoto typu zboží. Jejich poptávka po ostatním zboží se tak rovněž zvýší. Tak se růst prodeje a cen rozšíří na většinu, poté na všechno zboží a služby.“ – 12

12

Pokud by se však změna hodnoty měny promítla naráz do všech cen současně a ve stejném poměru, pak by neměla vůbec žádný dopad na přerozdělení bohatství a příjmů ve společnosti. Ale ve skutečnosti k přerozdělování dojít musí. Národní hospodářství jako takové z něj nic nezíská; co někteří jedinci získají, druzí naopak musí ztratit. Ti, jejichž ceny zboží nebo služeb začnou růst na trhu mezi prvními, jsou v relativně výhodné pozici. Mohou totiž prodávat své zboží za vyšší ceny, aniž by se jim zvyšovaly pořizovací náklady. Naopak ti obchodníci, u kterých dochází k růstu cen později, musejí nakupovat již za vyšší ceny, zatímco oni sami mohou prodávat jen za dřívější nižší ceny. Takovéto zisky na straně jedné a ztráty na straně druhé budou pokračovat do konce procesu změny v kupní síle peněz. Po skončení přerozdělování těchto dočasných zisků a ztrát ovšem nedojde k jejich kompenzaci. Váleční dodavatelé v širším smyslu slova, (týká se také dělníků v zbrojních továrnách a vojenského personálu, jimž se po začátku války zvýšily příjmy) tedy nezískali jen z účasti na „dobrém“ obchodě ale, v užším smyslu slova, ze skutečnosti, že dodatečné množství peněžních prostředků se dostalo do jejich firem dříve než k ostatním. Cenový růst jejich výrobků a služeb byl dvojího typu: nejprve byl způsoben rostoucí poptávkou po jejich práci a poté rostoucí nabídkou peněz.

13

Podstatou tzv. válečné prosperity je tedy obohacení jedněch na úkor druhých. Neroste bohatství, jedná se pouze o přesuny stávajícího bohatství a příjmů. – 13

14

Bohatstvím Německa a rakouské části Habsburské monarchie byl především dostatek kapitálu. Kdyby byl někdo schopen ocenit úrodnost půdy a přírodních zdrojů naší země sebe více, přesto by musel uznat, že existují země, které jsou více obdařeny přírodními zdroji, úrodnější půdou, výnosnějšími doly, většími vodními plochami, a jejíž teritoria mají lepší přístup k moři, horám a říčním tokům. Výhody německé ekonomiky nespočívají na přírodních zdrojích, ale na zdrojích lidských, produktivitě práce a na historicky dané výhodnější startovní pozici. Tyto výhody se projevovaly v relativně velké akumulaci kapitálu, ve zkvalitnění zemědělské a lesní půdy. Dalším projevem byla hojná zásoba prostředků všeho druhu jako

jsou silnice, železnice a další dopravní infrastruktura, budovy a jejich vybavení, stroje, a konečně hojnost vyrobených surovin a polotovarů. Tento kapitál byl vytvořen dlouhodobou prací německých občanů; ti ho dále používali pro svou práci a z jeho využití žili. Dobrým hospodařením byl tento kapitál rok od roku zvyšován.

15

Přírodní zdroje skryté v půdě se vhodným využitím při procesu výroby neničí; v tomto smyslu vytváří věčný výrobní faktor. Jejich množství představuje jen část omezené zásoby, kterou člověk kousek po kousku spotřebovává bez možnosti jejího obnovení. Kapitálové statky také neexistují věčně. V širší slova smyslu představují výrobní prostředky a polotovary, které se ve výrobním procesu postupně transformují do spotřebních statků. U tzv. oběžného kapitálu tento proces proběhne rychleji, u tzv. fixního kapitálu pomaleji. Druhý zmíněný je také spotřebován ve výrobním procesu. Životnost strojů a náradí netrvá věčně; dříve nebo později se jejich materiál unaví a stanou se nepoužitelnými. Nejen zvyšování objemu ale i pouhá údržba kapitálu vyžaduje do budoucna počítat s nepřetržitou obnovou kapitálových statků. Suroviny a polotovary přeměněné do zboží a spotřebované, musí být nahrazeny jinými. Totéž platí i pro stroje všeho druhu opotřebované při výrobě. Musejí být nahrazeny ve stejném rozsahu před tím, než dosloužily. Provádění tohoto úkolu však předpokládá dobrý odhadu rozsahu opotřebení a využití výrobních faktorů. To není obtížné u výrobních prostředků, které musí být nahrazeny prostředky stejného druhu. Například silniční systém země může být spravován pomocí nepřetržité údržby technického stavu jednotlivých úseků a rozšířen výstavbou nových silnic nebo rozšířením stávajících. Ve společnosti bez ekonomických změn by byla tato metoda použita u všech výrobních prostředků. V ekonomice změn tato jednoduchá metoda nepostačí pro většinu z nich. Opotřebované stroje by neměly být nahrazovány stejnými, nýbrž dokonalejšími. K tomu ovšem nedojde, pokud se změní celkové zaměření výroby a pokud je nahrazování kapitálových statků v upadajících odvětvích bráněno skutečností, že v expandujících nebo nově vzniklých výrobních odvětvích jsou zaváděny kapitálové statky nové. Zároveň jednoduché ekonomické kalkulace ve fyzických jednotkách vhodné jen pro podmínky stacionární ekonomiky musí být nahrazeny výpočty zohledňujícími hodnotu peněz.

16

Jednotlivé kapitálové statky mizí ve výrobním procesu. Kapitál jako takový je ale udržován a zvětšován. To není přirozená nutnost nezávislá na vůli ekonomizujícího člověka, ale spíše výsledek záměrné činnosti, jež zařizuje výrobu a spotřebu tak, aby přinejmenším udržela hodnotu kapitálu, a která přiděluje spotřebě pouze dodatečně získané přebytky. Předpokladem pro to je však kalkulace hodnot, jejíž pomocníkem je účetnictví. Ekonomickým úkolem účetnictví je kontrolovat výrobu. Má určovat, jestli kapitál vzrostl, nezměnil se nebo se zmenšil. Ekonomický plán a distribuce zboží mezi výrobou a spotřebou jsou tedy založeny na výsledcích účetnictví.

17

Účetnictví není dokonalé. Přesnost jeho výpočtů, která dělá dojem na nezúčastněné, je pouze zdánlivá. Ocenění majetku a pohledávek, se kterými účetnictví pracuje, a na kterých jsou založena rozhodnutí, jsou mnohdy pouhým odhadem, závislejícím na více či méně nejistých předpokladech. Právě této nejistotě pramenící z oceňování zboží se praxe založená na obchodní legislativě snaží obezřetně vyhnout podhodnocováním aktiv a nadhodnocováním pasiv. Ale tyto neshody v účetnictví navíc pramení i z faktu, že ohodnocování je nejisté kvůli tomu, že i samotná hodnota peněz se mění. Co se týče komoditních (tzv. plnohodnotných kovových) peněz, reálný život tyto nedostatky většinou přehlíží. Komerční praxe, stejně jako

zákony, plně přijala naivní obchodní pohled, že peníze jsou ve své podstatě stabilní hodnotou. To znamená, že existující směnné relace mezi penězi a zbožím jsou podmíněny stabilitou ze strany peněz. - 14 Účetnictví předpokládá, že peníze mají stabilní hodnotu. Obchodní praxe vzala v úvahu pouze fluktuace úvěrových peněz a peněz nekrytých zlatem (tzv. papírových peněz) vůči zbožovým penězům. Proti těmto problémům používá vytváření příslušných rezerv a odpisy. Bohužel němečtí statističtí ekonomové také vydláždili cestu změny v nahlížení na tuto otázku. Nominalistické pojetí peněz rozšířilo myšlenku stability hodnoty kovových peněz na peníze všeho druhu. To vytvořilo předpoklady ke katastrofálním následkům způsobeným poklesem hodnoty měny. Tuto situaci zde máme popsat.

18

Podnikatelé nevěnovali pozornost skutečnosti, že pokles hodnoty peněz vedl k nepřesnému ohodnocení všech položek v jejich rozvahách. Při sestavování rozvahy nebrali v úvahu změny oproti poslední rozvaze způsobené změnou peněžní hodnoty. Tak se mohlo klidně stát, že pravidelně započítávali část původního kapitálu do čistého ročního příjmu, považovali ho za zisk, vyplatili si ho a tuto částku spotřebovali. Chyba, kterou při sestavování rozvahy způsobilo zanedbání znehodnocení peněz na straně pasiv, byla pouze částečně kompenzována tím, že také na straně aktiv nebyly položky zaznamenány vyšší hodnotou. To, co způsobilo inflační dodatečný zisk podnikatelů, byla právě skutečnost, že zvýšení nominální hodnoty nebylo použito také pro oběžný kapitál. Zásoby tak byly prodávány za zdánlivě vyšší cenu. Lhostejnost k peněžnímu „drancování“ v aktivech nadále omezovala fixní investiční kapitál. Při výpočtech odpisů tak bylo použito původních nižších hodnot odpovídajících staré hodnotě peněz. Tyto nedostatky nemohlo vyrovnat ani použití speciálních rezerv, které si podnikatelé často vytvářeli pro dobu přechodu na mírovou ekonomiku.

19

Německá ekonomika vstoupila do války s velkými zásobami surovin a polotovarů všeho druhu. V době míru tyto zásoby, ať už byly určeny k jakémukoliv účelu, byly pravidelně obnovovány. Za války byly spotřebovány bez nahrazení. Zmizely z ekonomiky a národní hospodářství se zmenšilo o jejich hodnotu. To mohlo být zakryto skutečností, že v bohatství obchodníků nebo výrobců byly peněžní pohledávky zpravidla nahrazeny pohledávkami v podobě válečných půjček. Obchodníkovi připadalo, že je alespoň tak bohatý jako dříve; většinou prodal zboží za vyšší ceny, než ve které doufal před válkou a nyní věřil že zbohatnul. Ale na počátku si neuvědomil, že jeho zisky byly znehodnoceny poklesem hodnoty peněz. Zahraniční cenné papíry, které vlastnil, stouply v ceně vyjádřené v markách nebo korunách. To rovněž považoval za zisk.-15 Jestliže tyto zdánlivé zisky zcela nebo jen částečně spotřeboval, potom zmenšil svůj kapitál, aniž by to zaznamenal. – 16

20

Inflace tedy zahalila závojem spotřebu kapitálu. Jednotlivci věřili, že bohatnou, nebo přinejmenším neztrácejí, zatímco ve skutečnosti se jejich bohatství ztenčovalo. Stát dále zdaňoval tyto ztráty jednotlivých ekonomických subjektů pokládané za „válečné zisky“ a takto vybrané peníze vydával na neproduktivní účely. Společnost však byla neúnavná v honbě za velkými válečnými zisky, které však z velké části vůbec zisky nebyly.

21

Převládlo všeobecné nadšení. Každý, kdo získával více peněz než předtím, se z tohoto zdánlivého zisku radoval. To se týkalo většiny podnikatelů, zaměstnanců a konečně v další fázi znehodnocování měny všech, kromě kapitalistů, kteří dostávali fixní příjmy. Zatímco celá ekonomika spotřebovávala svůj kapitál a zatímco i zásoby a zboží v držbě domácností určené

ke spotřebě ubývaly, všichni se radovali z prosperity. Korunu tomu nasadili ekonomové, kteří se začali zabývat důkladnými výzkumy k objasnění příčin této prosperity.

22

Rozumné hospodaření začalo být poprvé možné v okamžiku, kdy lidé začali používat peníze, jelikož ekonomická kalkulace není možná bez vyjádření všech hodnot v jednom společném jmenovateli. Všechny významné válečné monetární výpočty byly rozvráceny inflací. Dříve to bylo znehodnocování mincí, dnes je to inflace papírových peněz. Ekonomické chování válčících stran tímto bylo svedeno na scesti; začali přehlížet opravdové následky války. Lze tak bez nadsázky tvrdit, že inflace je nepostradatelný intelektuální prostředek militarismu. Bez ní by byly dopady války zřetelné mnohem rychleji a pronikavěji, válečné vyčerpání by se tedy dostavilo mnohem dříve.

23

Dnes je ještě příliš brzy zjišťovat celkový rozsah materiálních škod způsobených válkou německému lidu. Takový pokus je hned od počátku omezen jen na zkoumání předválečných podmínek ekonomiky a zůstane neúplný, protože nemáme možnost zjistit celkovou velikost ztrát způsobených rozkladem liberálního ekonomického řádu, jež s sebou tzv. kapitalistický systém národní ekonomie přinesl. Není tak vůbec možné posoudit dopady války na světové hospodářství. Právě v tomto místě se názory rozcházejí nejvíce. Zatímco jedni vyslovují názor, že tato destrukce kapitalistického aparátu výroby otevírá cestu k rozvoji civilizace o jakém se nám ani nesnilo, druzí se obávají návratu k barbarství.

24

Ale i když toto všechno nebudeme brát v úvahu, neměli bychom se v žádném případě při posuzování ekonomických následků pro německé obyvatele omezovat jen na prostý součet válečných škod a ztrát, které doposud vyšly najevo. Snížení bohatství, jakkoliv je pro ně samotné obrovské, je převáženo ztrátami přirozených dynamických vlastností. Němci zůstanou na evropském území hospodářsky uzavřeni a znevýhodněni. Miliony Němců, kteří si dříve vydělávali na živobytí v zahraničí jsou nyní repatriováni zpět do vlasti. Navíc, Němci pozbyli své významné zahraniční kapitálové investice. Kromě toho, základ německé ekonomiky spočívající ve zpracování zahraničních surovin pro zahraniční spotřebu se rozpadl. Z Němců se tímto na dlouhou dobu stali chudáci.

25

Pozice rakouských Němců je ve skutečnosti daleko horší než pozice Němců. Téměř všechny válečné náklady celé Habsburské monarchie doléhaly a dosud doléhají právě na ně. Rakouská polovina přispívala na vydání bývalé monarchie mnohem více než polovina maďarská. Mimoto, povinné příspěvky z rakouské poloviny bývalého mocnářství pocházely téměř výhradně od Němců. Rakouský daňový systém totiž uvaloval přímé daně výlučně na průmyslové podnikatele a na obchodníky, zemědělství bylo od placení daní téměř osvobozeno. Tento způsob zdanění ve skutečnosti neznamenal nic jiného, než přetěžování Němců daněmi a osvobození ne-Němců od jejich placení. Stále by mělo být bráno v úvahu, že válečné půjčky byly poskytovány výhradně německé populaci Rakouska. Nyní po rozpadu státu ne-němečtí občané odmítají přispívat na úrokové platby a na amortizaci válečných půjček. Mimo to, velké německé podíly peněžních pohledávek vůči ne-Němcům byly značně redukovány depreciací měny. Významné vlastnictví průmyslových a obchodních podniků a zemědělských majetků v rukou rakouských Němců mimo rakouská území je navíc vyvlastňováno částečně nacionalizačními a socializačními nařízeními, částečně ustanoveními mírových dohod.

Poznámky:

10 – Většina autorů, ve shodě s myšlenkami etatismu, se nezanepřázdňovala vysvětlováním, co je příčinou tak dobrých obchodů. Raději diskutovali otázku zdali „dovolit“ válce, aby přinesla prosperitu. Mezi těmi, kdo se snažili vysvětlit ekonomický boom za války by měl být zmíněn především Neurath (Die Kriegswirtschaft – dotisk z *Jahresberischt der Neuen Wiener Handelsakademie*, svazek [16], 1910, str. 10 a následující), kde Neurath (vycházejíc z Careye, Lista a Henry George) již před válkou stejně jako v jiných otázkách „válečné ekonomiky“ přijímá stanovisko, že onen boom je dán výdobytky německého rozšiřování během války. Nejnaivnější zástupce názoru, že válka vytváří bohatství najdeme u Steinmanna a Buchera, *Deutschlands Volksvermögen im Krieg*, 2.vydání (Stuttgart: 1916), str.. 40, 85 a následující.

11 – To je mánie všech zastánců státního intervencionismu podezřívát z machinací „zvláštních zájmů“ vše, co se jim nezamlouvá. A tak italský vstup do války považují za práci propagandy zaplacené Anglií a Francií. Annunzio prý byl uplacen a tak dále. Bude někdo tvrdit, že Leopardi a Giusti, Silvio Pellico a Garibaldi, Mazzini a Cavour také prodali sami sebe? Pozici Itálie v této válce ovlivňuje jejich duch více, než činnost kteréhokoliv jejich vrstevníka. Neúspěchy německé zahraniční politiky jsou z velké části způsobeny tímto způsobem myšlení, který znemožňuje pochopit skutečnou realitu světa.

12 – Viz. Auspitz a Lieben, *Untersuchungen über die Theorie des Preises* (Leipzig: 1889), str. 64

13 – Viz. Mises, *Theorie des Geldes und der Umlaufsmittel* (Munich: 1912), str.. 222 a následující.; druhé vydání přeloženo H. E. Batsonem jako *The Theory of Money and Credit* (Indianapolis: Liberty Classics, 1981), str.. 251. Cenný popis podmínek v Rakousku za napoleonských válek najdeme v: Grünberg, *Studien zur österreichischen Agrargeschichte* (Leipzig: 1901), str.. 121. Také viz Broda, "Zur Frage der Konjunktur im und nach dem Kriege," *Archiv für Sozialwissenschaft*, svazek 45, str. 40. ; a také Rosenberg, *Valutafragen* (Vienna: 1917), str. 14.

14 – Pro srovnání viz.: Mises, *Theorie des Geldes und der Umlaufsmittel*, str. 237, (anglický překlad, str. 268).

15 – Stoupenci nominalismu a papírových peněz z řad peněžních teoretiků přirozeně souhlasili s tímto laickým pohledem, že zvýšení nominální hodnoty zahraničních cenných papírů těsně před prodejem způsobené poklesem hodnoty měny vytvořilo „zisk“. Viz Bendixen, *Währungspolitik und Geldtheorie im Lichte des Weltkrieges* (Munich: 1916), str. 37. To je pravděpodobně úplné dno, kam až může monetární teorie klesnout.

16 - Zanést tyto změny do oficiálního účetnictví by nebylo přirozeně možné; to muselo být vedeno v zákonné měně. Samozřejmě by to bylo možné jen za předpokladu, že by základem ekonomických výpočtů při přepočtech rozvah a výkazů zisku a ztrát byly zlaté peníze.